

www.ketab.ir

**چه پنهون از شما
محمود سالاری**

شعربه گویش فینی هرمرزگانی

شناسنامه اثر

سرشناسنامه: سالاری، محمود،
۱۳۴۰ عنوان و نام پدیدآور:
چه پنهون از شما، محمود سالاری؛
ویراستار یداله شهرجو.
مشخصات نشر: بندرعباس.
سمت روشن کلمه، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۱۲۱ ص: ۵/۱۴×۲۱/۵ س م.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۰۵۸-۸-۲
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
عنوان دیگر: شعر به گویش فینی هرمرگانی
موضوع شعر: قرن ۱۴.
موضوع: Fini poetry -- 20th century
رده بندی کنگره: P. ۳۲۱
رده بندی دیویی: ۸۱۰/۷۳۱
شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۱۲۷۹

شناسنامه نشر

ناشر: نشر سمت روشن کلمه
ویراستار: یداله شهرجو
مدیر هنری: یونس دهقانی (استودیوگویا)
چاپ اول: زمستان ۱۳۹۸
چاپخانه:
شمارگان: ۵۰۰ جلد
قیمت: ۲۰۰,۰۰۰ ریال

بندرعباس. شهرک سجادیه. دلبران ۲۲. ساختمان
دوم. طبقه اول
۰۹۱۷۳۶۵۷۰۵۰

samtroshan@yahoo.com
instagram.com/samt_roshan

مجموعه شعر «چه پنهنون از شما» از «محمود سالاری»، مجموعه‌ای است شامل دوبیتی‌های این شاعر که به گویش «فینی» سروده شده است. دوبیتی را می‌توان از قالب‌های فرعی ادب فارسی برشمرد، فرعی از این لحاظ که برخلاف شعر رسمی، از همان گذشته‌های دور در فرهنگ و ادب عامه رواج داشته است، به نوعی که می‌توان این قالب را حد فاصل بین ادبیات رسمی و عامه دانست و حتی در دیدگاه خبیرنوسندگان و پژوهشگران حوزه ادبیات، عنوان «فهلوی» یافته است.

فهلوی سرغفای مغرب پهلوی است و از آنجا که برخی از فهلویات در دوبیتی و با وزنی خاص سروده شده‌اند، امروزه به آن ترانه و دوبیتی گویند. سمیسا، (۱۳۸۷: ۲۷۷)*. بهار نیز ترانه را قطعه کوچکی می‌داند که لحنی از الحان موسیقی دارد؛ او این دسته از اشعار را فهلویات و نام ملی آن را دوبیتی می‌داند (احمد پناهی سمنانی، ۱۳۶۸: ۱۳). وزن دوبیتی به نظر بهار از اوزان اشعار دوران ساسانی است که در دوره اسلامی به قالب عروضی درآمد و منظم به فهلوی دوازده هجایی «درخت آسوریک» در همین وزن بود و به این نوع از شعرها «چامه» می‌گفتند. وی لفظ ترانه را که هم به رباعی اطلاق می‌شود و هم به دوبیتی، مؤید پیشینه دیرین این دو قالب شعر می‌داند (بهار، ۱۳۸۲: ۱/ ۱۲۸-۱۲۷)*.

دوبیتی‌های محمود سالاری به گویش فینی سروده شده تا در مرحله نخست به تعریف اولیه‌ای که از این قالب ارائه شده، نزدیک تر باشد؛ هرچند مرور آثار این شاعر نشان دهند

این مسئله است که او در چشم انداز نگاهش به این قالب شعر فارسی تنها به ادب عامه نظر نداشته و افقی وسیع تر را در ذهن و نگاه خود داشته است.

در ادبیات جنوب ایران قالب دوبیتی جایگاهی خاص و ویژه دارد، گویی همپای موسیقی این قالب شعری نیز مورد توجه و اقبال اغلب چهره‌های ادبی جنوب ایران است. علی باباچاهی از محققان و شاعران معاصر در معرفی شعر جنوب می‌گوید: «شعر جنوب ظاهراً شعری ستیزنده نیست، یعنی به بارتی عناصر مبارزه، به عنوان یک سمبل آشکار، مرکزیت شعر جنوب را تشکیل نمی‌دهند. اما فردگرایی در شعر جنوب نیز، کاملاً حاکمیتی استاندارد ... در یک برخورد مکانیستی، نوسانات عادی شعر جنوب را می‌توان ناشی از لاتیدهای ایدئولوژیکی، سرودهای مردمی و همه طبقاتی بررسی کرد. لکن غالباً بافت شعر در این پدیده توسعه تکاملی، حکایت از جامعیت و ژرفاندیشی عاطفی خاصی می‌کند. هم از این رو مسائلی اساسی جامعه فئودالی به عنوان یک نمود محوری در شعر جنوب قابل پیگیری است (محمد، احمدپناهی سمنانی، ۱۳۸۲: ۱۶۰)».

در نگاه نخست دوبیتی‌های این مجموعه از بُعد محتوایی مانند نمونه‌هایی از این دست به‌ویژه در شعر جنوب، عشق و فراق را بازتاب می‌دهد. اما با نگاه دقیق‌تر به سرودهای محمود سالاری در خواهیم یافت که با توجه به گرایش او برای سرودن به گویش بومی منطقه خود یعنی فین، توجه او به ظرفیت‌های این گویش دیرپا کاملاً برجسته است؛ او در ضمن سروده‌هایش توجهی دقیق و کامل به لغات ناب گویش فینی را به معرض نمایش گذاشته است. توجهی که

حتی مورد تأکید استاد شفيعی کدکنی نیز بوده است. در سفرهای دوره‌ای به جنوب که استاد ایرج افشار، منوچهر ستوده و شفيعی کدکنی مهمان شادروان عباس سایه‌بانی در فین بودند، سالاری اشعاری را به فارسی برای شفيعی کدکنی و یارانش عرضه می‌کند. در کنار آن نیز چند دوبیتی به گویش فینی می‌خواند. شفيعی کدکنی که استعداد سالاری را در این زمینه تشخیص می‌دهد، او را تشویق می‌کند تا تمرکزش را بر روی اشعار محلی بگذارد. (روزنامه صبح ساحل، ۱۳۹۸). برای نمونه می‌توان به دوبیتی شماره شش کتاب اشاره کرد که در مصراع دوم: «چه سازُم بُنْجُم، بُرْگ و رُخیدَن» و واژه «بُنْجُم» به معنی: ته جام و ظروف و کنایه از مقداری است ترش که برای ماست شدن به شیر می‌افزودند؛ واژه «رُخیدَن» به معنی: برآمدن و فاسد شدن ماست و واژه «رُخیدَن» به معنی: غیر قابل خوردن ماست را به مخاطب معرفی می‌کند. غالب دوبیتی‌های این مجموعه همین قاعده را در پیش دارد و واژه‌های بسیاری از این گویش جنوبی را به مخاطب شعر خود معرفی می‌کند.

بازتاب سنن و آئین نیز، بخش قابل توجهی از فرهنگ و محتوایی دوبیتی‌های این مجموعه است. سالاری در غالب دوبیتی‌ها به دقت و ظرافت این مطلب را در نظر داشته و آن را در سروده‌هایش بازتاب داده است؛ برای نمونه می‌توان به دوبیتی شماره صد و دو اشاره کرد که در مصراع اول آن می‌گوید: «شو شَمَبِن دُنِشت اِ تَکه و لِم». واژه «دُنِشت» (Donesht) در این مصراع به معنی: در دود نشستن است که اشاره دارد به نوعی درمان در طب سنتی منطقه فین که چاله‌ای می‌کنند و در آن آتش می‌افروختند و وقتی آتش

خاموش می‌شد و چاله هنوز گرما داشت، بیمار را در آن می‌خوابانیدند تا بدنش خوب گرم و کاملاً غرق عرق شود. اقلیم و جغرافیای جنوب به‌ویژه منطقه فین نیز از گزینه‌هایی است که بازتابی برجسته در دوبیتی‌های این مجموعه داشته است. شاعر در سروده‌های بسیاری، تسلط و آگاهی خود را نسبت به اقلیم و جغرافیایی که در آن زیست می‌کند، نشان داده و بازتاب این بوم در بسیاری از شعرها، جلوه‌های زیبایی را آفریده است. در دوبیتی نود و شش در مصراع اول، به رشته رشته کردن لیف خرما اشاره دارد: «مِیالِ اِدکِرِدْ سُم بِی مِ تُو اَددا»؛ در مصراع اول دوبیتی هشتاد و پنج نیز به پیراهن زری‌بافی و ویژه زنان بومی اشاره دارد: «جُمَه خومی به دورِ کُنابِ مِیالِ» و یا در دوبیتی نوزدهم کتاب به آب گرم روستای تیربوئینا در نزدیکی فین نظر دارد: «پسینی می‌روم هو باد تیربو» گونه‌های فراوان دیگری نیز در مجموعه «چه پنهون از شما» وجود دارد که بازتاب روشنی از اقلیم و جغرافیای جنوب است.

در پایان باید به تلاش و دقت نظر مؤلف برای نوشتن دوبیتی‌ها اشاره کرد و آن را ستود. شاعر با دقت نظر و تلاشی درخور تحسین نسبت به ثبت سروده‌های این مجموعه همراه با اعراب‌گذاری و ثبت معنی برخی از لغات و ارائه توضیحات ضروری همت گمارده است. توفیق روزافزون ایشان را در ادامه این راه سترگ آرزو مندیم.

یداله شهرجو

۹۸/۸/۱۷ - میناب